

**FITXA IDENTIFICATIVA****DADES DE L'ASSIGNATURA**

**Codi:** 41012  
**Nom:** Enfocaments i temes  
**Cicle:** Màster Universitari Oficial / Postgrau doctorat  
**Crèdits ECTS:** 12  
**Curs acadèmic:** 2025-26

**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
2014 - Màster Universitari en Història de l'Art i Cultura Visual	Facultat de Geografia i Història	1	Segon quadrimestre

**MATÈRIES**

Titulació	Matèria	Caràcter
2014 - Màster Universitari en Història de l'Art i Cultura Visual	Enfocaments i temes	OPTATIVA

**COORDINACIÓ**

SERRA DESFILIS AMADEO

**RESUM**

Aquest mòdul dota a l'alumnat d'unes eines metodològiques que li permeten aproximar-se a les obres d'art, tenint en compte el context en què aquestes s'han produït. Explica el contingut iconogràfic de les imatges i interpreta el seu significat dins de la seua cultura, el seu funcionament \*enel àmbit polític i religiós, així com la seua utilització dins del mercat com a objecte valuós i en l'àmbit públic com a element de prestigi i propaganda. Reflexiona sobre la relació entre artistes i clients. Es proposa també l'enfocament de la disciplina sobre els seus variats objectes d'estudi en un enquadrament específicament urbà, que situe les manifestacions artístiques i la configuració de l'ambient edificat com a pràctiques socials distintives a la ciutat.

**CONEIXEMENTS PREVIS****RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ**



No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

### ALTRES TIPUS DE REQUISITS

No hi ha restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

No es requereixen coneixements previs

### COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENTATGE

-

Adquirir consciència crítica de les coordenades espaciotemporals i dels límits i les interrelacions geogràfiques i culturals de la història mundial de l'art.

Adquirir les aptituds necessàries per col·laborar amb equips multidisciplinaris en la defensa del medi i la biodiversitat, així com amb urbanistes i dissenyadors de paisatge en l'ordenació del territori.

Adquirir una nova comprensió estètica del paisatge natural que integre criteris artístics i ecològics.

Capacitat per comprendre i explicar el contingut iconogràfic i el significat iconològic de les imatges, així com dels conjunts d'imatges que formen unitats complexes en contextos arquitectònics o paisatgístics.

Capacitat per interpretar l'art en el seu context antropològic, reconeixent la multiculturalitat a través de l'acostament a les manifestacions artístiques de les cultures no occidentals.

Comprendre els nous enfocaments metodològics utilitzats per la moderna història de l'art per a l'estudi dels significats menys obvis i més profunds de la imatge en els seus contextos socioculturals.

Conèixer les imatges i els atributs iconogràfics del poder, el seu caràcter d'instrument de prestigi i de propaganda institucional i personal en les monarquies europees i en els virregnats americans, mitjançant l'aplicació del mètode iconogràfic.

Integrar la interpretació de les obres artístiques des d'un punt de vista que atenga la diversitat humana i les relacions de gènere a través de la història i de les distintes cultures.

### DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

#### 1. L'art i la ciutat: construcció, percepció i representació.

1. La ciutat com a comunitat: poder, dissensió i conflicte en l'escena urbana. Gènere i diferència confessional. Representació i imaginació de les comunitats urbanes.
2. La ciutat com a mitjà: mercat, institucions i entorn social de l'activitat artística. El medi ambient i la ciutat.
3. La ciutat com a imatge: percepció, representació i configuració del paisatge urbà.
4. La ciutat i la memòria: la (de)construcció del passat i el discurs històric.



5. La ciutat i la identitat: Cada ciutat enfront de l'espill rival. El cosmopolita i el vernacle. Cap al glocal.

## 2. Artistes, artesans, clients i col·leccionistes.

El curs reflexionarà sobre el problema de l'autoria i la relació entre artistes i clients amb estudis de cas en diferents moments de la història de l'art. L'aparició de la mirada que converteix determinats objectes en ¿artístics¿. El treball col·lectiu en el taller. La percepció de l'artista individual i el tema de la signatura. D'espectadors a clients i col·leccionistes. El col·leccionista com a autor.

## 3. El retrat en la cultura visual des del Renaixement fins al Món Contemporani

En aquest curs s'estudiarà i es treballarà per part de l'alumnat la producció de retrats en les corts europees i en Amèrica des del Renaixement fins al món contemporani, no només des d'una visió acadèmica del gènere, però també d'altres produccions de la cultura visual del Renaixement, Barroc i el segle XIX, vinculades a la iconografia, l'emblemàtica, l'art festiu i fins i tot el món genealògic i heràldic.

## 4. Art i poder

La instrumentalització de la imatge per part del poder ha estat i és una constant en totes les cultures i civilitzacions al llarg de la Història. Els models iconogràfics de l'art imperial romà pervisqueren durant l'Edat Mitjana i resorgiren amb força en les repúbliques humanistes del Renaixement, en les corts del Barroc, en l'imperi napoleònic i en la fabricació de noves nacions sorgides durant els segles XIX i XX. Analitzar les imatges del poder suposa realitzar viatges diacrònic a través dels diversos llenguatges simbòlics -mitologia, alegoria, emblemàtica, etcètera- i de creacions, formats i espais artístics molt variats -retrats, festes, jardins, palaus, urbanisme, cerimònies, fotografia, cinema, etcètera- per les principals ciutats i col·leccions d'Europa i Amèrica.

### VOLUM DE TREBALL (HORES)

#### ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Tutories	4,50
Teoria	76,50
Seminari	9,00
<b>Total hores</b>	<b>90,00</b>

**ACTIVITATS NO PRESENCIALS**

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	60,00
Estudi i treball autònom	100,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	50,00
Resolució de casos pràctics	0,00
<b>Total hores</b>	<b>210,00</b>

**METODOLOGIA DOCENT****ACTIVITATS PRESENCIALS**

a) Classes teòriques participatives, en funció del caràcter de l'assignatura. Exposició dels continguts per part del professor/a amb la participació de l'estudiant.

b) Classes pràctiques o seminaris, en funció del caràcter de l'assignatura. S'aspira a establir una relació efectiva entre els coneixements teòrics i la seua aplicació pràctica (descripció, anàlisi e interpretació cultural de les manifestacions artístiques, estudi de casos, aplicació de la terminologia específica, anàlisi i comentari de la historiografia i fonts).

c) Tutories personalitzades i altres activitats. El professor/a dirigeix el treball autònom de l'estudiant i resol les dificultats que este li plantege.

**TREBALL AUTÒNOM DE L'ESTUDIANT**

Busca i selecció de la bibliografia i altres fonts, preparació de les classes i activitats,

Lectures recomanades, estudi dels continguts per a les proves escrites, redacció de les memòries i treballs pràctics, confecció del portafolis, etc.

Les activitats complementàries no presencials podran ser síncrones (videoconferència) o asíncrones.

Les tutories es faran de forma no presencial (a través del correu corporatiu de la UV) o de forma presencial prèvia cita concertada amb el professor.

En el cas que la situació sanitària canvie i no siga possible cap accés a les instal·lacions de la Universitat, la docència i tutories es desenvoluparan en la seua totalitat de forma no presencial. En eixe cas, les adaptacions corresponents seran comunicades a l'estudiantat a través de l'Aula Virtual.

**AVALUACIÓ**



Les competències a adquirir seran avaluades per blocs, corresponent amb cada una de les quatre assignatures impartides en este mòdul, per raó del 20% del total del mòdul. Un quint bloc correspondrà a un treball d'investigació vàlid per al conjunt del mòdul dirigit per un dels professors del mòdul i avaluat per este, per raó del 20% del total del mòdul. Serà fonamental com a instrument bàsic d'avaluació. Per a poder realitzar aquesta nota mitjana, és necessari traure un 4, com a mínim, en cadascun dels apartats.

I. Seminaris, debats i lectures o memòria d'activitats. Recensions, memòries, resums o anàlisi crítica de la bibliografia recomanada i de les activitats complementàries desenrotllades (30%-40%). S'avaluen:

Adquisició de coneixements.

Comprensió de la bibliografia general i específica de l'assignatura.

Capacitat per a l'elaboració d'informes i/o memòries escrits/des sobre les activitats

Complementàries, com a visites a museus, exposicions, conjunts arqueològics i monumentals, arxius, col·leccions, galeries, tallers d'artista, etc.

Adquisició d'un esperit analític i crític de la bibliografia i les fonts utilitzades per la Història de l'art i l'Estètica.

II. Treball individual i/o en grup, escrit i/o oral (40%-50%), on s'avaluen:

Adquisició d'habilitats de busca bibliogràfica i informació.

Domini de la bibliografia general i específica de les distintes matèries.

Capacitat d'argumentació i presentació d'un discurs ordenat i coherent.

Elaboració d'anàlisi i propostes d'interpretació de l'obra d'art.

Adquisició d'una metodologia científica pròpia de la Història de l'art.

Anàlisi i interpretació del fet artístic en relació a les fonts documentals, literàries, visuals

- Adquisició de coneixements instrumentals aplicats a la Història de l'art.

- Destresa en l'aplicació pràctica de les exigències formals d'un treball científic.

III. Portafolis. Recopilació dels treballs de l'estudiant al llarg del curs que permet implicar-li en el procés d'aprenentatge i l'avaluació contínua(20%-40%), on s'avaluarà:



- Coneixements aplicats a la solució de problemes.
- Capacitat per a localitzar informació i per a plantejar i resoldre problemes en entorns nous.
- Habilitats en progrés al llarg del curs.
- Motivació de l'estudiant i capacitat de superació dels seus èxits.

El sistema general de qualificacions seguirà la normativa de la Universitat de València aprovada pel Consell de Govern del dia 27 de gener del 2004, en compliment dels RR.DD. 1044/2003 i 1125/2003.

## BIBLIOGRAFIA

- I. RODRÍGUEZ MOYA, Iconografía de la ceremonia nupcial y el matrimonio en la cultura simbólica europea, en R. Zafra, J. J. Azanza (eds.), Emblemática trascendente, en Universidad de Navarra, Sociedad Española de Emblemática. Pamplona, 2011, Colección Anejos de Imago, nº 1, pp. 731-748.
- M. LEVI D'ANCONA, The Garden of Renaissance. Botanical symbolism in Italian painting, Firenze, Leo S. Olschki editore, 1977. N. BRYSON, Volver a mirar. Cuatro ensayos sobre la pintura de naturalezas muertas, Madrid, Alianza, 2005. J. M<sup>a</sup>. LÓPEZ PIÑERO; M. COSTA TALENS (dirs.), Las plantas del mundo en la historia. Ilustraciones botánicas de cinco siglos, Valencia, Fundación Bancaja, 1996. M<sup>a</sup>. J. LÓPEZ TERRADA, Tradición y cambio en la pintura valenciana de flores (1600-1850). Valencia, Ayuntamiento de Valencia, 2001. L. IMPELUSO, La naturaleza y sus símbolos. Plantas, flores y animales, Milan, Electa, 2003.
- F. CHECA, M. FALOMIR, J. PORTÚS, Carlos V. Retrato de familia, Sociedad Estatal para la conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V, Madrid, 2000. G. Y P. FRANCASTEL, El retrato, Cátedra, Madrid, 1978. J. POPE-HENNESY, El retrato en el Renacimiento, Akal, Madrid, 1985. Citizens and Kings. Portraits in the age of Revolution, 1760-1830, Royal academy of art, London, 2007. I. RODRÍGUEZ MOYA, La Mirada del virrey. Iconografía del poder en la Nueva España, Universitat Jaume I, Castellón 2003. I. RODRÍGUEZ MOYA, El retrato en México: 1781-1867. Héroe, ciudadanos y emperadores para una nueva nación, C.S.I.C., Sevilla, 2006. I. RODRÍGUEZ MOYA; V. MÍNGUEZ CORNELLES, Himeneo en la Corte. Poder, representaciones nupciales y cultura visual en las cortes europeas, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid, 2013.
- J. ARCE. Funus imperatorum. Madrid, Alianza, 1988. M. BEARD, El triunfo romano. Barcelona, 2009. D. H. BODART, Pouvoirs du portrati sous les Habsburg d'Espagne, France, 2011. A. BONET CORREA, Fiesta, poder y arquitectura, Madrid, 1990. F. BOUZA, Imagen y propaganda. Capítulos de historia cultural del reinado de Felipe II, Madrid, 1988. D. CHAO CASTRO, Iconografía regia en la Castilla de los Trastámara, Santiago de Compostela, 2005. F. CHECA, Felipe II, mecenas de las artes, Madrid, 1992. P. BURKE, La fabricación de Luis XIV, Madrid, 1995.



- E. BARBA, *El Jardín del Prado. Un paseo botánico por las obras de los grandes maestros*, Madrid, Planeta, 2020. M. KRAEMER-NOBLE, *Guirnalda de flores de Abraham Mignon*, Boletín del Museo de Bellas Artes de Bilbao, 2009, p. 195-273. J. SLATER, *Todo son hojas: literatura e historia natural en el barroco español*, Madrid, CSIC, 2010. V. MÍNGUEZ; I. RODRÍGUEZ, *The Urban Emblems of Daniel Meisner. The Image of the City as a Treasury of Knowledge (1700)*, en J. T. Cull; P. Daly (eds.), *In nocte consilium. Studies in Emblematics in Honor of Pedro F. Campa*, Baden-Baden (Alemania), Verlag Valentin Koerner, 2011, pp. 395-427. I. RODRÍGUEZ MOYA, *Epitalamios e Himeneos: iconografía y literatura nupcial en las cortes europeas*, *Revista Imago*, Nº 2 (2010), ISSN: 2171-0147, pp. 7-24. I. RODRÍGUEZ MOYA, *Amor y matrimonio en el Thesaurus Philo-politicus de Daniel Meisner* en A. Martínez Pereira, I. Osuna, V. Infantes (eds.), *Palabras, símbolos, emblemas. Las estructuras gráficas de la representación*, Universidad Complutense, Sociedad Española de Emblemática, Madrid, en prensa. J. M<sup>a</sup>. LÓPEZ PIÑERO; M. COSTA TALENS (dirs.), *Las plantas del mundo en la historia. Ilustraciones botánicas de cinco siglos*, Valencia, Fundación Bancaja, 1996.
- S. VAN SPRANG (dir.), *L'Empire de Flore. Histoire et représentation des fleurs en Europe du XVIe au -XIXe siècle*, Bruxelles, La Renaissance du Livre, 1996. -VV.AA., *El retrato en el Museo del Prado*, Anaya, Madrid, 1994. -VV.AA., *El Retrato. Obras maestras entre la historia y la eternidad*, Electa, Madrid, 2000. -VV.AA., *El retrato*, Fundación Amigos del Museo del Prado, Galaxia Gutenberg, Madrid, 2004
- M. FALOMIR, *Arte en Valencia, 1472-1522*, Valencia, Consell Valencià de Cultura, 1996.
- A. CANEQUE, *The King's Living Image. The Culture and Politics of Viceregal Power in Seventeenth-Century New Spain*, New York, 1999. - M. C. de CARLOS, C. CIVIL, F. PEREDA, C. VINCENT-CASSY, *La imagen religiosa de la monarquía hispánica. Usos y espacios*, Madrid, 2008. F. CHECA CREMADES (coord.), *El Real Alcázar de Madrid. Dos siglos de arquitectura y coleccionismo en la corte de los Reyes de España*, Madrid, 1994. F. CHECA CREMADES, *Reyes y mecenas. Los Reyes Católicos, Maximiliano I y los inicios de la Casa de Austria en España*, Madrid, 1992. F. CHECA CREMADES, *Carlos V. La imagen del poder en el Renacimiento*, Madrid, 1999. F. CHECA CREMADES, *Cortes del Barroco. De Bernini a Velázquez y Luca Giordano*, Madrid, 2003.
- M<sup>a</sup> J. LÓPEZ TERRADA, *El mundo vegetal en la pintura del siglo XVII. Aproximación a su estudio*, Valencia, Tesis de licenciatura, 1995. M<sup>a</sup> J. LÓPEZ TERRADA, *El mundo vegetal en la mitología clásica y su representación artística*, *Ars Longa*, 2005-2006, nº 24-25, p. 27-44 M<sup>a</sup> J. LÓPEZ TERRADA, *La pintura de bodegones de Tomás Yepes (ca. 1600-1674)*, *Ars Longa*, 2012, nº 21, p. 233-252 M<sup>a</sup> J. LÓPEZ TERRADA, *La pintura de flores de Miguel Parra (1780-1846)*, *Archivo Español de Arte*, 2013, nº 342, p. 123-142. M<sup>a</sup> J. LÓPEZ TERRADA, *Efimeres i eternes. Pintura de flors a València. (1870-1930)*, Valencia, Ajuntament de València, 2019. M<sup>a</sup> J. LUNA, *El bodegón español en el Prado. De Van der Hamen a Goya*, Madrid, Museo del Prado, 2008. R. SCHEINDER, *Naturaleza muerta, Apariencia de lo real y sentido alegórico de las cosas*, Colonia, Tashen, 1992 S. SEGAL, *Flowers and Nature, Neherlandish Flower Paintig of four centuries*, The Hague, SDU publishers, 1990 A. TAPIÉ, *Les sens caché des fleurs, Symbolique et botanique dans la peinture du XVIIe siècle*, París, Société Adam Biro, 1997.



- G. C. ARGAN, Historia del arte como historia de la ciudad. Barcelona: Laia, 1984. L. BENEVOLO, Leonardo. La ciudad europea. Barcelona: Crítica, 1993. P. BRANDAO, La imagen de la ciudad. Estrategias de identidad y comunicación. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2011. K. LYNCH, La imagen de la ciudad. Barcelona: Gustavo Gili, 1984. J. MADERUELO, El paisaje, génesis de un concepto. Madrid: Abada, 2005. J. MADERUELO, El espectáculo del mundo. Una historia cultural del paisaje. Madrid: Abada, 2020. J. A. RAMÍREZ, Construcciones ilusorias. Arquitecturas descritas, arquitecturas pintadas. Madrid: Alianza, 1983. D. RODRÍGUEZ, Delfín; M. BOROBIA (com.) Arquitecturas pintadas: del Renacimiento al siglo XVIII. Exposición. (Museo Thyssen-Bornemisza, Fundación Caja Madrid, 18 de octubre de 2011-22 enero 2012). Madrid: Fundación colección Thyssen-Bornemisza, Fundación Caja Madrid, 2011. V. RODRÍGUEZ ORTEGA, La ciudad global en el cine contemporáneo: Una perspectiva transnacional. Santander: Shangrila, 2012. R. SENNETT, Carne y piedra: el cuerpo y la ciudad en la civilización occidental. Madrid: Alianza, 1997. C. TOSCO, El paisaje como historia. Cádiz: Universidad de Cádiz, 2020. M. WARNKE, Political Landscape. London: Reaktion, 1994.